

DE VLAAMSE MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: - (voor)ontwerp besluit van de Vlaamse Regering over de invulling van de gemeentelijke saneringsverplichting

- Principiële goedkeuring

Samenvatting

Dit besluit geeft invulling aan het Vlaamse Regeerakkoord 2019 -2024 en de conceptnota Grote STROOMVERSNELLING die beide een verhoogde responsabilisering van de rioolbeheerders vooropstellen, een efficiëntere en effectiever aanpak binnen de afvalwatersector en een betere samenwerking tussen de rioolbeheerders beogen. Met dit besluit worden openbare dienstverplichtingen voor de rioolbeheerders vastgelegd voor wat betreft de invulling van de saneringsverplichting op het gemeentelijk niveau. Deze hebben betrekking op de noodzakelijke verdere uitbouw en optimalisatie van het gemeentelijke rioleringsnet en het goede beheer ervan. De verplichtingen inzake de uitbouw richten zich naar het doelstellingen vastgelegd in de 3^{de} stroomgebiedbeheerplannen. Wat betreft beheer worden taken toegewezen op vlak van asset management en het structureel aanpakken van de problematiek van overstorten. De opmaak van een meerjarenplan gekoppeld aan de cyclus voor de opmaak van de gemeentelijke begroting staat centraal en moet enerzijds de rioolbeheerder voldoende flexibiliteit geven en anderzijds de Vlaamse overheid via een efficiënte resultaatgerichte aansturing meer garantie geven voor een verhoogde dynamiek op het terrein.

1 SITUERING

A. BELEIDSVELD/BELEIDSDOELSTELLING

De bepalingen van dit besluit kaderen binnen het beleidsdomein Omgeving, meer bepaald de beleidsvelden omgeving en natuur en klimaat. Dit besluit heeft als opzet de taakstelling binnen de gemeentelijke saneringsopdracht voor de rioolbeheerders vast te leggen via openbare dienstverplichtingen.

Het besluit geeft invulling aan het Vlaamse Regeerakkoord 2019 -2024 dat een verhoogde responsabilisering van de rioolbeheerders vooropstelt, een efficiëntere en effectiever aanpak binnen de afvalwatersector en een betere samenwerking tussen de rioolbeheerders beoogt. In de 3de generatie stroomgebiedbeheerplannen werden de doelstellingen van de kaderrichtlijn water gebiedsgericht geconcretiseerd en werden de doelstellingen op vlak van de sanering en meer specifiek de reductiedoelen voor stikstof en fosfor voor huishoudens vastgelegd. De conceptnota STROOMversnelling die ter begeleiding van de stroomgebiedsbeheerplannen 2022-2027 werd opgesteld en gepubliceerd, bevat pijlers en doelstellingen omtrent onder meer de gemeentelijke sanering. Met dit besluit wordt invulling gegeven aan de conceptnota STROOMversnelling ten einde het behalen van de doelstellingen opgenomen de stroomgebiedsbeheerplannen 2022-2027 kracht bij te zetten.

B. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

1. **Stakeholders**

Dit besluit werd in nauw overleg opgemaakt met de waterbedrijven, de rioolbeheerders en de Vlaamse Vereniging van steden en gemeenten (VVSG). Volgende overlegmomenten gingen door: 12 mei 2023, 17 mei 2023, 24 mei 2023, 31 mei 2023, 7 juni 2023, 14 juni 2023, 21 juni 2023, 28 juni 2023, 6 juli 2023 en 15 september 2023.

2. **Wetgevingsadvies en advies Inspectie van Financiën**

Er werd taal- en legistiek advies aangevraagd en het advies 2023-398 werd ontvangen op 28 september 2023.

Het gunstig advies van de Inspectie van Financiën werd ontvangen op 6 oktober 2023.

Het begrotingsakkoord werd ontvangen op 9 oktober 2023.

2 INHOUD

A. ALGEMENE TOELICHTING

Vlaanderen kent reeds geruime tijd de integrale waterfactuur waarbij de kosten voor zowel de levering van water bestemd voor menselijke consumptie als voor de zuivering ervan worden aangerekend door de exploitanten van het openbaar waterdistributienetwerk.

Krachtens artikel 2.3.5 van het Waterwetboek (gecodeerd Decreet betreffende het integraal waterbeleid) wordt de exploitant van het openbaar waterdistributienetwerk belast met de sanering van het door de exploitant aan haar abonnees geleverde water met het oog op het behoud van de kwaliteit van het geleverde water. Artikel 4.3.1.2.1 maakt het tevens mogelijk dat de exploitant een vergoeding aanreken aan de gebruiker van een private waterwinning als bijdrage in de kosten voor de sanering van het afvalwater dat afkomstig is uit de private waterwinning. De Vlaamse Regering kan cfr. artikel 2.3.5 aan de exploitanten van een openbaar waterdistributienetwerk openbare dienstverplichtingen opleggen inzake de sanering zijnde het

ondernemen van alle acties nodig voor de organisatie en de uitvoering van het opvangen, transporteren, collecteren en het zuiveren van het afvalwater.

Voor de levering van water bestemd voor menselijke consumptie werden reeds geruime tijd openbare dienstverplichtingen opgelegd aan de exploitanten van het openbaar waterdistributienetwerk die opgevolgd worden vanuit het in het Waterwetboek voorzien toezicht- en handhavingkader. In concreto kan hier verwezen worden naar het onder meer naar het Algemeen Waterverkoopreglement (besluit van de Vlaamse Regering van 8 april 2011) en naar het besluit van 20 januari 2023 over de kwaliteit, kwantiteit en de levering van water bestemd voor menselijke consumptie.

Voor wat betreft de taakstelling inzake de sanering werden tot op heden enkel in kader van de opmaak van het Algemeen Waterverkoopreglement reeds openbare dienstverplichtingen opgelegd aan de exploitanten van het openbaar waterdistributienetwerk. Het gaat hier dan in hoofdzaak over aspecten gekoppeld aan de klant-exploitant, de rechten en plichten van beide partijen.

Met dit besluit willen we een aantal cruciale operationele openbare dienstverplichtingen inzake de sanering op gemeentelijk niveau vastleggen om zo het behalen van de doelstellingen opgenomen in o.a. de stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 te verzekeren. Met dit besluit worden de rioolbeheerders, dus de actoren die op het terrein effectief invulling geven aan de taakstelling inzake de gemeentelijke sanering, aangestuurd en geresponsabiliseerd.

B. TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Hoofdstuk 1 Inleidende bepalingen

Artikel 1

Dit besluit zorgt voor een gedeeltelijke omzetting van de richtlijn 1991/274/EEG van 21 mei 1991 betreffende de zuivering van stedelijk afvalwater.

Artikel 2.

Dit artikel legt het toepassingsgebied vast, voor wie en wat het doel is van dit besluit. Dit besluit heeft betrekking op de saneringsverplichting op gemeentelijk niveau.

Met dit besluit worden openbare dienstverplichtingen inzake dat verdere uitbouw en het beheer van het openbaar saneringsnetwerk vastgelegd. In die zin zorgt

Artikel 3

In dit artikel worden een aantal frequent terugkomende begrippen gedefinieerd. Een aantal begrippen zijn hier in het bijzonder te vermelden en verdienen enige bijkomende toelichting. Het begrip 'gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk' is het voorwerp van beheer waarop de openbare dienstverplichting betrekking hebben. Zoals in de definitie wordt aangegeven gaat het hier om alle openbare infrastructuur van het gemeentelijke niveau die wordt aangewend door de rioolbeheerder. Aandacht is nodig voor wat betreft de infrastructuur voor de infiltratie, buffering of de afvoer van niet-verontreinigd hemelwater. Dergelijk infrastructuur maakt enkel deel uit van het gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk voor zover de rioolbeheerder deze aanwendt voor zijn taakstelling. De omgang met hemelwater is op terrein complex en verschillende partijen hebben hierin een verantwoordelijkheid. Het is van belang om dus te duiden dat een rioolbeheerder niet voor het volledig hemelwaterbeheer verantwoordelijk gesteld wordt. Een gemeente kan bv. eigen hemelwaterinfrastructuur (bv; wadi's) beheren die geen deel uitmaken van het gemeentelijk openbaar waterdistributienetwerk. Ook onbevaarbare waterlopen en de bevaarbare waterlopen maken geen deel uit van het openbaar waterdistributienetwerk. In de praktijk zal het hemelwater-

en droogteplan dat op niveau van de gemeente wordt opgemaakt door de gemeente in belangrijke mate sturend zijn voor de eigenlijke toewijzing van hemelwaterinfrastructuur aan het gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk.

Hoofdstuk 2 Nadere regels voor de gemeentelijke saneringsverplichting

Artikel 4

Dit artikel beschrijft de specifieke taakstelling in kader van de gemeentelijke saneringsverplichting. Deze taken of dus 'openbare dienstverplichtingen' worden in eerste lijn aan de exploitant van het openbaar waterdistributienetwerk toegewezen conform artikel 2.3.5 van het Waterwetboek.

Met dit artikel wordt ook duidelijk gesteld dat de exploitant van het openbaar waterdistributienetwerk de taak heeft om te zorgen voor een uitbouw, een duurzaam beheer en een optimalisatie van de infrastructuur in haar beheer voor het opvangen en transporteren en desgevallend decentraal of individueel zuiveren van afvalwater afkomstig van zowel het geleverde water, het afvalwater afkomstig van het gebruik uit een private waterwinning hetzij ander water waarvoor een lozing op de afvalwaterriolering is toegelaten.

Via artikel 2.3.5 van het Waterwetboek werd reeds vastgelegd dat de exploitant van het openbaar waterdistributienetwerk belast is met de sanering van het door hem geleverde water. Artikel 2.3.5, §3 stelt dat de Vlaamse Regering aan de exploitant openbare dienstverplichtingen kan opleggen inzake de sanering. Daarnaast kan de Vlaamse Regering nadere regels met betrekking tot de saneringsverplichting en de openbare dienstverplichtingen vaststellen. Sanering wordt in artikel 2.1.2, 23° van het Waterwetboek gedefinieerd als het ondernemen van alle acties nodig voor de organisatie en de uitvoering van het opvangen, het transporteren, het collecteren en zuiveren van het afvalwater. Het Waterwetboek voorziet nu reeds dat de exploitant een bijdrage kan aanrekenen voor de uitvoering van de saneringsverplichting van water dat niet geleverd werd in het geval dat er 'een saneringsdienst' geleverd wordt aan de betreffende eigen waterwinner.

Rekening houdende met de ecologische doelstellingen en de doelstellingen inzake de collectieve en individuele sanering opgenomen in het Stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 en steunend op artikel 2.3.5 van het Waterwetboek, is het mogelijk en ook aangewezen om de taakstelling van de rioolbeheerders niet te beperken tot de sanering van het geleverde water. Het is net zinnig om te verankeren dat een rioolbeheerder geacht wordt om zich ook te richten naar eigen waterwinners ongeacht hun ligging volgens de geldende zoneringsplannen.

Artikel 2.3.5 van het Waterwetboek stelt reeds dat elke exploitant bij het voldoen aan zijn saneringsverplichting maximaal aandacht besteedt aan de afkoppeling, het hergebruik en de infiltratie van hemelwater. In artikel 3 wordt dit concreet vertaald in een taakstelling rond het maximaal aanzetten tot infiltreren, bufferen en gebruik van hemelwater van andere actoren (bv. abonnees, eigen waterwinners, openbare diensten, lokale besturen) en het uitbouwen, duurzaam beheren en optimalisatie van de infrastructuur in zijn beheer voor hemelwater.

Het nakomen van de andere verplichtingen opgenomen in dit besluit wordt eveneens opgenomen als 'taak' wat op zich een evidentie is.

Artikel 5

De uitvoering van de gemeentelijke saneringsplicht kan door de exploitant van het openbaar waterdistributienetwerk worden overgelaten aan de derde partij. Dit is voorzien in het Waterwetboek (artikel 2.3.5). De exploitant sluit hiervoor een overeenkomst met die partij. Dit is in essentie bestaand beleid. Op dit ogenblik worden soms onderdelen van de gemeentelijke saneringsplicht overgelaten met andere woorden alle taken met betrekking tot gemeentelijke sanering worden niet steeds door één partij uitgevoerd. Dit bemoeilijkt de opvolging en het toezicht en kan op terrein ervoor zorgen dat win-winsituaties onderbenut blijven en/of

verantwoordelijkheden worden doorgeschoven. De conceptnota STROOMversnelling stelt daarom een éénduidige verantwoordelijkheid voorop waarbij de taken gekoppeld aan de saneringsplicht enkel in zijn geheel kunnen worden overgedragen aan een derde partij.

Het besluit voorziet dat VMM als bevoegde entiteit een modelovereenkomst voor de overdracht van de uitvoering van de gemeentelijke saneringsplicht en de in dit besluit toegewezen openbare dienstverplichtingen ter beschikking stelt met het oog op harmonisatie op het terrein. VMM dient dit te doen uiterlijk 3 maanden na de inwerkingtreding van dit besluit. De exploitanten krijgen 1 jaar de tijd om bestaande overeenkomst in lijn te brengen met de bepalingen van het besluit en de modelovereenkomst. De exploitant krijgt tevens de verplichting om aanpassingen aan overeenkomsten over te maken aan VMM in functie opvolging en toezicht.

Momenteel is het mogelijk dat in één gemeente meer rioolbeheerders actief zijn die elk hun eigen modus operandi hebben en andere aanvullende voorwaarden op het Algemeen Waterverkoopreglement kunnen hebben. Deze versnippering in verantwoordelijkheden binnen eenzelfde gemeente willen we eveneens wegwerken. Binnen 1 gemeente kan er maar 1 rioolbeheerder zijn die formeel verantwoordelijk is voor de invulling van de saneringsplicht en dus het aanspreekpunt zijn voor de bevoegde entiteit o.a. in kader van toezicht en handhaving. Dit neemt niet weg een rioolbeheerder de vrijheid heeft om zelf een andere partij aan te stellen om onder zijn toezicht taken uit te voeren.

Artikel 6

Wanneer de exploitant van het openbaar waterdistributienetwerk de gemeentelijke saneringsverplichting niet zelf uitvoert, wordt in een overeenkomst zoals bedoeld in artikel 2.6.1.3.3 §2 van het waterwetboek vastgelegd wie uitvoering zal geven aan de gemeentelijke saneringsverplichting. De partij in kwestie zal dan de taken opnemen die aan de exploitant worden opgelegd in de andere artikels van de hoofdstukken 3, 4 en 5.

Hoofdstuk 3. Openbare dienstverplichtingen inzake de invulling van de gemeentelijke saneringsverplichting

In dit hoofdstuk worden de een aantal operationele openbare dienstverplichtingen uitgeschreven die worden opgelegd aan de rioolbeheerder, dus aan de partij die op het terrein verantwoordelijk is voor de invulling van de bepalingen van hoofdstuk 2.

Afdeling 1 – Algemene bepalingen

Artikel 7

Via dit artikel krijgen de rioolbeheerders de taak om de afstemming te verzekeren met zowel lokale beheerders van het openbaar domein als met de instantie verantwoordelijk voor de invulling van de bovengemeentelijke saneringsverplichting, in concreto Aquafin. Dergelijke afstemming is cruciaal voor de vlotte en tijdige realisatie van project voor o.a. de verdere uitbouw van het gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk.

Vooraf met de gemeenten is een nauwe samenwerking noodzakelijk gelet op bevoegdheden op vlak van zowel o.a. het beheer van het openbaar domein (bv hemelwaterbeheer), ruimtelijk beleid maar ook op vlak van handhaving op de bestaande milieuwetgeving en de bepaling inzake de zuivering en afvoer van afvalwater die hierin zijn opgenomen.

Afdeling 2 - Uitbouw van het gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk

Artikel 8

In dit artikel worden de bepalingen inzake de uitbouw van het gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk opgenomen.

De rioolbeheerder wordt verantwoordelijk gesteld voor de verdere uitbouw van het rioleringsnetwerk. Die uitbouw is gericht op het bereiken van de doelstellingen voor de reductie van stikstof en fosfor zoals opgenomen in het geldende stroomgebiedbeheerplan. In het Stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 worden deze doelen per waterlichaam en per gemeente gespecificeerd.

Daarnaast krijgt de rioolbeheerder de opdracht om ook concrete initiatieven te nemen die gericht zijn op het bereiken van de doelstellingen rond individuele behandelingsinstallaties voor afvalwater die eveneens per waterlichaam en per gemeente in het stroomgebiedbeheerplan worden opgenomen.

De taakstelling rond de individuele behandelingsinstallatie voor afvalwater worden in dit artikel verder uitgewerkt.

De rioolbeheerder dient te voorzien in een aanbod aan partijen die gelegen zijn in het individueel te optimaliseren buitengebied conform de geldende zoneringsplannen en gebiedsdekkende uitvoeringsplannen. Het kan hier dan zowel gaan over abonnees, dus partijen aan wie water bestemd voor menselijke consumptie geleverd wordt, als over eigenaars /gebruikers van een eigen waterwinning (zie artikel 3). Een dergelijke totale benadering is zowel vanuit het ecologisch oogpunt als vanuit het oogpunt van ontzorging van de betrokken partij aangewezen. Ook dit aanbod dient de rioolbeheerder af te stemmen op de prioritering voor de plaatsing van individuele zuiveringsinstallaties opgenomen in de geldende stroomgebiedbeheerplannen. Het aanbod bestaat concreet minimaal uit een aanbod voor de effectieve plaatsing en beheer van de installatie voor individuele zuivering door de rioolbeheerder. Het aanbod voor de collectieve plaatsing en beheer van individuele behandelingsinstallaties is nu reeds een gangbare praktijk en alle grote rioolbeheerders hebben nu reeds een dergelijk aanbod.

Naast het verzekeren van een aanbod, verzekeren rioolbeheerders ook een opvolging. Deze bestaat uit het registreren wie wel of niet ingaat op het aanbod voor de collectieve plaatsing. Daarnaast dient de rioolbeheerder in te staan voor het informeren van de betrokken partij over de verplichting tot de plaatsing van een individuele behandelingsinstallatie van afvalwater, inclusief het tijdsplan hiervoor zoals voorzien in de geldende stroomgebiedsbeheerplannen. Dit geldt ten aanzien van de abonnees of titularissen van een private waterwinning die niet ingaan op het aanbod voor collectieve plaatsing of voor alle betrokken abonnees.

Tot slot krijgen de rioolbeheerders de taak om de informatie die ze moeten registreren over de verlening van het aanbod en de opvolging, over te maken aan de gemeentelijke toezichthouder met het oog op het faciliteren van het toezicht op het respecteren van de geldende Vlaamse reglementering door de betrokken abonnees of titularissen van private waterwinningen en de opvolging van de afstand tot het behalen van de doelstellingen uit het stroomgebiedbeheerplan door de bevoegde entiteit.

De bevoegde entiteit krijgt een mandaat om, na raadpleging van de rioolbeheerders, technische richtlijnen op te stellen omtrent het aanbod en de opvolging. Wat betreft het aanbod zijn er immers op het terrein situaties mogelijk waarbij het aanbod hetzij operationeel technisch niet kan of niet wenselijk is. Het gaat hier wel degelijk om technische richtlijnen waarmee geen bijkomende taken worden opgelegd maar zowel ter ondersteuning van de rioolbeheerder en met het oog op een harmonisatie worden opgesteld.

Artikel 9

Dit artikel heeft als doel een de verhoogde transparantie en een aansturing gericht op het behalen van resultaat, die het uitgangspunt vormen van de conceptnota STROOMversnelling, te verankeren. Artikel 8 legt vast dat de rioolbeheerder voor de uitbouw van het openbaar saneringsnetwerk

programmatorisch tewerk gaat en zijn concrete planning voor investeringen in kader van de uitbouw inbrengt in een meerjarenplan dat gericht is op het bereiken van de reductiedoelen voor stikstof en fosfor. In Afdeling 4 worden nadere regels omtrent dit meerjarenplan opgenomen.

Een belangrijke doelstelling van dit besluit is het boeken van vooruitgang op vlak van zuiveringsgraad. De gemiddelde zuiveringsgraad ligt in Vlaanderen op 86%. Een aantal gemeenten hinken achterop en hebben een zuiveringsgraad die lager ligt dan 50 %. Het behalen van een minimale zuiveringsgraad van 50 % in alle gemeenten tegen 31 december 2027 wordt als te behalen minimale doelstelling verankerd. De rioolbeheerder verzekert dat hij al het nodige doet binnen zijn bevoegdheden opdat het behalen ervan mogelijk is.

Het behalen van de eigen doelen binnen de timing ervoor opgenomen in het eigen meerjarenplan is een verplichting voor de rioolbeheerder. Situaties waarin overmacht speelt of situaties waar een andere partij waarmee op terrein moet worden samengewerkt zijn engagementen niet kan nakomen, dienen evenwel in rekening genomen te worden.

Afdeling 3 - Beheer van het gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk

Afdeling 3 bundelt de bepalingen die direct gekoppeld zijn aan het beheer van het gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk.

Artikel 10

Via dit artikel krijgt de rioolbeheerder de algemene verplichting om alle passende middelen in te zetten om de goede werking van het gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk op elk moment te verzekeren.

Onderbrekingen van de afvoer zijn echter op het terrein niet steeds volledig uit te sluiten. Zowel een faling van de infrastructuur als een calamiteit veroorzaakt door een derde partij kunnen aan de basis liggen van de onderbreking. In een aantal situaties waarbij een impact op het milieu of betekenisvolle hinder voor de gebruikers niet kan worden uitgesloten, is het relevant dat de bevoegde entiteit op de hoogte wordt gesteld van de situatie en de acties en herstelmaatregelen die door de rioolbeheerder genomen of voorzien worden en dat de bevoegde entiteit deze situatie kan opvolgen en passend advies en aanbevelingen kan geven om de impact van de onderbreking van de afvoer te beperken.

De rioolbeheer dient ook steeds de gemeenten de andere partijen die gevat kunnen zijn door de onderbreking te informeren zodat ook zijn binnen hun bevoegdheden passend kunnen handelen.

Artikel 11

Dit artikel voorziet dat de rioolbeheerder het volledige gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk en de gekende knelpunten inventariseert in een toepassing die door de bevoegde entiteit wordt vastgelegd, dit volgens de richtlijnen van de bevoegde entiteit.

Dit is momenteel een bestaande praktijk en hiervoor wordt verwezen naar de samenwerking rond het AWIS – het Afvalwater InformatieSysteem – welke reeds jaren loopt. Deze inventarisatietask is op heden niet wettelijk afdwingbaar en daarom is het aangewezen om deze als openbare dienstverplichting te verankeren. AWIS vormt immers het instrument bij uitstek om de rioolbeheerders op te volgen en de vooruitgang in het behalen van de doelstellingen op vlak van de uitbouw en het beheer van het gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk te documenteren en op te volgen. Gelet op deze bestaande werking en de gemaakte afspraken wordt de termijn om zich in regel te stellen kort gehouden en op 6 maanden gelegd.

Artikel 12

Naast het in kaart brengen van het gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk (artikel 11) is het eveneens van belang dat er gekeken wordt naar de toestand van het netwerk om een falen ervan te voorkomen. De toestand van de rioleringsnetwerken in kaart brengen, laat toe om gepaste maatregelen te nemen - op de juiste plaats en op het juiste moment - om zo de beschikbare middelen optimaal in te zetten en de risico's te verminderen. Zo komt er een beter zicht op de kwaliteit van de rioleringsstelsels en de ecologische, financiële en maatschappelijke risico's die zich nog stellen.

Door tijdig gepaste maatregelen te nemen kunnen de gemeenten hogere kosten als gevolg van onverwachte rioolbreuken reduceren.

De krijtlijnen voor een dergelijke asset management werden reeds opgenomen in de conceptnota 'Optimale afstemming van het gemeentelijk en bovengemeentelijk asset management' (VR 2020 2509 MED.0308/1BIS) die werd medegedeeld aan de Vlaamse Regering. In dit artikel worden de afspraken die in uitvoering van deze conceptnota reeds werden gemaakt tussen de rioolbeheerders, Aquafin als verantwoordelijke voor het bovengemeentelijk niveau en VMM, opgenomen en aangevuld. Een koppeling tussen het maatregelenprogramma volgend uit de asset managementwerking en het meerjarenplan voor de gemeentelijke saneringsverplichting wordt voorzien. Aan de bevoegde entiteit wordt het mandaat gegeven om via technische richtlijnen, die steeds na raadpleging van de rioolbeheerders worden opgesteld, de concrete invulling van het asset management inhoudelijk vanuit technisch oogpunt te verfijnen en het harmoniseren tussen de rioolbeheerders. De praktische afspraken die reeds gemaakt werden tussen alle betrokken partijen in uitvoering van de conceptnota, vormen hier de basis.

Artikel 13

Dit artikel voorziet in aanvulling op het asset management in een risicogebaseerde aanpak van de problematiek van de overstorten op het openbaar gemeentelijk saneringsnetwerk. Overstorten zijn noodzakelijk inzake hydraulische veiligheid en kunnen niet steeds vermeden worden. Dit neemt echter niet weg dat de impact van de overstortwerking op de ontvangende waterloop groot kan zijn en een hypotheek kan leggen op het behalen van de ecologische doelstelling voor deze waterloop. Een geïntegreerde en risicogebaseerde aanpak van deze problematiek wordt dan ook vooropgesteld in de conceptnota STROOMversnelling.

Een stapsgewijze aanpak gericht op de meeste prioritaire gebieden is noodzakelijk gelet op het groot aantal aanwezige overstorten. De minister bevoegd voor omgeving krijgt een mandaat om de gebieden waarbinnen er prioritair gewerkt moet worden vast te leggen. De minister hanteert voor de selectie van deze prioritaire gebieden een aantal criteria die in essentie zowel de kwetsbaarheid van de ontvangende waterlopen als de vastgelegde doelstelling voor de waterlopen en het gebied errond weerspiegelen. De expertise met betrekking tot deze criteria, is in hoofdzaak een expertise die vervat zit bij de instanties van de Vlaamse overheid (ANB – INBO, VMM). Bij de uitwerking en inhoudelijke invulling van de criteria om de gebieden aan te duiden, zullen tevens de rioolbeheerders betrokken worden.. De minister evalueert 2 jaar na de initiële aanduiding de noodzaak om nog andere gebieden aan te duiden.

De rioolbeheerder krijgt de opdracht om binnen een termijn van 2 jaar in de betreffende zones de impact van overstorten in detail te evalueren en maatregelen te identificeren om waar nodig de impact te verminderen. De rioolbeheerders werken hierbij in afstemming met Aquafin NV.. Aquafin kreeg via de vernieuwde samenwerkingsovereenkomst eveneens de opdracht om de problematiek van overstorten aan te pakken. Opzet is dat de rioolbeheerder gebruik maakt van eventueel reeds beschikbare gegevens over de werking van overstorten en er voor wat betreft de uitwerking van maatregelen waar relevant samengewerkt wordt. Het uitwerken van maatregelen vraagt tijd en het is hier van belang integraal te werken en hierbij maximaal in te zetten op maatregelen die aansluiting vinden op de visie en de doelstellingen opgenomen in het hemelwater- en droogteplan. Inzetten op maatregelen zoals afkoppeling van hemelwater via brongerichte blauwe groene maatregelen is hier van belang. Naast de complexiteit is er ook nog het aspect van beschikbare

financiële middelen voor de invulling van de opdracht. Er dient hierbij een balans gezocht te worden met de andere doelstellingen die voor het gebied in kwestie, in het bijzonder de verdere uitbouw van het gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk. Er wordt daarom voorzien in een afwijkingsprocedure waarbij de rioolbeheerder gemotiveerd een termijnverlenging van 2 jaar kan aanvragen bij de minister voor de evaluatie, hetzij het uitwerken van het maatregelenprogramma.

Ook voor de aanpak van de overstortproblematiek krijgt de bevoegde entiteit een mandaat om technische richtlijnen op te stellen in overleg met de rioolbeheerders over de wijze waarop de impact van overstorten kan / dient te worden begroot en over welke type en grootteorde van maatregelen opgenomen dienen te worden in het maatregelenprogramma. De bevoegde entiteit krijgt bovendien de opdracht om alle relevante en beschikbare tools ter ondersteuning van de rioolbeheerder ter beschikking te stellen.

Net zoals voor asset management, is ook hier een koppeling voorzien tussen het maatregelenprogramma en het eigenlijke meerjarenplan voor de gemeentelijke saneringsverplichting vermeldt in afdeling 4.

Afdeling 4 Opmaak, opvolging en bijsturing van het meerjarenplan voor de gemeentelijke saneringsverplichting

Artikel 14

Het meerjarenplan voor de invulling van de gemeentelijk saneringsverplichting en in het bijzonder de taken opgenomen in dit besluit is het instrument bij uitstek waarmee de rioolbeheerder zijn ambitie en aanpak documenteert ten aanzien van Vlaamse overheid.

De rioolbeheer is daarom verantwoordelijk voor de opmaak, het actueel houden en het cyclisch hernieuwen van het meerjarenplan. Uitgangspunt is dat via deze meerjaren planning de Vlaamse overheid garantie krijgt dat de nodige initiatieven die op lokaal niveau genomen moeten worden, effectief genomen zullen worden. De nadruk ligt op het kunnen verzekeren dat de doelstellingen gehaald worden. De aansturing en opvolging maar ook de handhaving van het meerjarenplan zal dan ook gericht zijn op het bewaken van het ambitieniveau en het behalen van de vooropgestelde doelstellingen. Een ander en even belangrijk uitgangspunt is dat we de oproep voor meer flexibiliteit en een mindere focus op een projectmatige opvolging en sturing willen honoreren. Rioolbeheerders krijgen de vrijheid om een 'projectenkorf' aan te melden die gekoppeld is aan de realisatie van de in het meerjarenplan verankerde doelstellingen. Rekening houdende met de realiteit op het terrein is er flexibiliteit nodig om deze tijdens de uitvoering van het meerjarenplan deze aan te passen. Een rapportering van de uitgevoerde projecten is, in het kader van de opvolging van de doelstellingen, wel verplicht.

Gemeenten en andere beheerders van het openbaar domein, zijn, belangrijke partners in het realiseren van de doelstelling van het integraal waterbeleid en van dit besluit. We verwijzen in dit kader ook naar de toelichting bij artikel 6. Het meerjarenplan wordt dan ook zowel bij de opmaak als bij actualisaties overgemaakt aan deze partijen met het oog op een afstemming op het eigen meerjarig programma van deze partners.

Wat betreft het meerjarenplan wordt voorzien in een gefaseerde aanpak. Uiterlijk 6 maanden na de inwerkingtreding van dit besluit wordt een meerjarenplan opgesteld voor de periode tot 2027. Voor dit plan wordt de focus gelegd op de initiatieven voor de verdere uitbouw van het gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk met het oog op het halen van de reductiedoelen opgenomen in de geldende stroomgebiedbeheerplannen. Dit geldt zowel voor de initiatieven voor de inzameling van afvalwater als voor de individuele of kleinschalige zuivering van afvalwater. Rekening houdende met dit uitgangspunt wordt in het meerjarenplan slechts een indicatief

overzicht gevraagd van de projecten om de doelstelling te bereiken samen met een indicatief tijdspad.

In een 2^{de} fase is het opzet om te komen tot een koppeling tussen de timing voor de opmaak en de herziening van het meerjarenplan enerzijds en anderzijds voor de opmaak van de gemeentelijke begroting. Zoals reeds gesteld is de gemeente wellicht de belangrijkste partner voor de rioolbeheerder en worden vaak ook van de gemeente financiële inspanningen gevraagd die gekoppeld zijn aan concrete rioleringsprojecten (bv. financiering van wegverfraaiing die niet financierbaar is). Los van het financiële aspect is in het kader van een minder hinder beleid een goede afstemming met de gemeentelijke meerjarenplannen en de begrotingscyclus wenselijk. Voldoende proactief overleg wordt hierbij verwacht van de rioolbeheerders zodat er zowel bij de rioolbeheerder als bij de gemeenten voldoende ruimte en tijd is om waar nodig aanpassingen te doen aan hetzij het meerjarenplan, hetzij de gemeentelijke meerjarenbegroting.

Opzet is dat de rioolbeheerders steeds het meerjarenplan opmaken voor zes jaar en in het meerjarenplan de verschillende aspecten opgenomen in het besluit zijnde de verdere uitbouw, het beheer inclusief het asset management, de aanpak van overstorten aan bod komen. De rioolbeheerder legt in zijn meerjarenplan met andere woorden de puzzel wat betreft de doelstellingen en zorgt voor een evenwichtige spreiding van de middelen over de verschillende aspecten heen. De uitgangspunten worden ook hier gerespecteerd. De focus ligt op het zetten van doelstellingen die binnen de planperiode bereikt zouden moeten worden welke gedocumenteerd worden met een overzicht van reeds geïdentificeerde investeringen.

Specifiek voor wat betreft de reductiedoelen verwachten we een concrete doelstelling met een indicatieve projectenkorf met een bijhorende raming van het budget voor de periode 2026 -2031 samen met een vooruitblik voor de periode 2032-2037. Voor wat betreft het behalen van de reductiedoelen opgenomen in het stroomgebiedbeheerplan geldt 2037 als uiterste datum.

De meerjarenplannen worden opgevolgd door de bevoegde entiteit. De meerjarenplannen worden overgemaakt aan de bevoegde entiteit die deze doorlicht en hierbij nagaat of alle pijlers in de plannen aan bod komen en het ambitieniveau van het meerjarenplan voldoende hoog is en afgestemd is op de afstand die nog moeten afgelegd worden tot het bereiken van de vooropstelde doelstellingen, in het bijzonder deze inzake de reductiedoelen opgenomen in het stroomgebiedsbeheerplan.

De bevoegde entiteit zal wanneer nodig een bijsturing van het meerjarenplan vragen. Om een koppeling met het handhavingskader te verzekeren wordt voorzien dat de bevoegde entiteit zijn bevindingen rapporteert aan de toezichthoudende ambtenaren. Een rapportering aan de minister is eveneens voorzien.

De rioolbeheerder rapporteert jaarlijks over de vooruitgang in de uitvoering van het meerjarenplan. Wanneer de vooropgestelde doelen niet of onvoldoende gerealiseerd worden, dient de rioolbeheerder dit omstandig te motiveren en een analyse van de oorzaak en oplossingen voor te leggen. Ook hierover rapporteert de bevoegde entiteit aan de toezichthoudende ambtenaren en aan de minister.

Hoofdstuk 4 Rapportering

Artikel 14

Artikel 15 legt nadere regels vast omtrent de rapportering door de rioolbeheerders. De rioolbeheerders rapporteren nu reeds jaarlijks conform het besluit van de Vlaamse Regering van 1 maart 2013 betreffende de rapportering over de uitvoering van de saneringsverplichting. Opzet is dat deze rapportering in essentie blijft doorlopen en aangevuld wordt met een rapportering over de nieuwe elementen in dit besluit.

Een goede en volledige rapportering is van essentiële belang om een opvolging van de gestelde doelen door zowel de rioolbeheerder zelf als door de bevoegde entiteit mogelijk te maken.

Het besluit van 1 maart 2013 wordt via dit besluit opgeheven.

Hoofdstuk 5 Opvolging

Artikel 16

De minister krijgt het mandaat om de rioolbeheerders op te volgen en aan te sturen via Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) en indicatieve (tussentijdse) doelstellingen ervoor. Dit is een moderne manier voor de opvolging en evaluatie van de werking van de rioolbeheerders. Er wordt hier in analogie met het beleid inzake watervoorziening gewerkt (Besluit van de Vlaamse Regering over de kwaliteit, kwantiteit en de levering van water bestemd voor menselijke consumptie van 20 januari 2023, artikel 1).

De rioolbeheerders worden geconsulteerd bij het vastleggen van de KPI's. Opzet is dat de KPI's gedragen worden door de rioolbeheerders en ook voor hen als opvolgingsinstrument zinvol zijn.

Artikel 17

Dit besluit bevat verschillende verplichtingen voor de rioolbeheerders op vlak van inventarisatie en rapportering. Uitgangspunt is om maximaal in te zetten op digitale instrumenten. De ontwikkeling maar ook het beheren van dergelijke digitale tools vereist middelen zowel op vlak van inhoudelijke expertise als financieel.

De beschikbare middelen bij de bevoegde entiteit zijn beperkt. Om hiervoor geen hypotheek te leggen op een vlotte implementatie van dit besluit, krijgen de rioolbeheerders de verplichting om op verzoek van de bevoegde entiteit bij te dragen aan de ontwikkeling en het beheer van de digitale rapporteringsinstrumenten. De inhoud en timing wordt vastgelegd in een overeenkomst tussen de bevoegde entiteit en de rioolbeheerder.

Hoofdstuk 6 Slotbepaling

Artikel 18

Zoals reeds aangehaald wordt het besluit de Vlaamse Regering van 1 maart 2013 betreffende de rapportering over de uitvoering van de saneringsverplichting en het bijhorende ministerieel besluit opgeheven.

De bevoegde entiteit heeft het mandaat om het format voor de rapportering zoals voorzien in artikel 14 vast te leggen en de rapportering verder vorm te geven, dit na raadpleging van de rioolbeheerders. De continuïteit in de rapportering is als dusdanig verzekerd.

Artikel 19

Geen toelichting vereist.

3 BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

Het gunstig advies van IF werd bekomen op 6 oktober 2023. Het begrotingsakkoord werd ontvangen op 9 oktober 2023.

De opvolging van de implementatie door de Vlaamse Overheid van dit besluit bestaat onder meer uit het beoordelen meerjarenplannen en de jaarlijkse rapporteringen van de rioolbeheerder. Uitgangspunt voor de rapportering is een maximale efficiëntie. Daarom zal er maximaal gewerkt worden via co-creatie en via digitale toepassingen. Artikel 17 beoogt een samenwerking tussen de sector en de VMM als bevoegde entiteit voor wat de betreft de ontwikkeling en het beheer van de digitale instrumenten.

Daarnaast voorziet het besluit in een mandaat voor de bevoegde entiteit om de rioolbeheerders te ondersteunen en aan te sturen via technische richtlijnen die een geharmoniseerd aanpak op niveau Vlaanderen beogen.

Beide aspecten zullen binnen de beschikbare refertekredieten opgevangen worden.

B. ESR-TOETS

/

C. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

De rioolbeheerders worden, behoudens de bepalingen uit het Algemeen Waterverloopreglement (BVR 11 april 2011), op dit ogenblik niet aangestuurd via een openbare dienstverplichtingen die opgevolgd worden door de Vlaamse overheid. De aansturing en opvolging van de rioolbeheerders verloopt in essentie via het toezicht op de aanwending van de financiële middelen die ter beschikking komen via de aanrekening van de saneringsbijdrage en de saneringsvergoeding enerzijds en anderzijds via de subsidiëring voor de uitvoering van specifieke rioleringsprojecten. Met dit besluit worden voor het eerst een aantal verplichtingen opgelegd aan de rioolbeheerders die opvolging vragen door de bevoegde entiteit. De bestaande taken inzake het toezicht en het correct invulling geven aan de verplichtingen opgenomen in het subsidiebesluit rioleringen blijven. De taken die voortvloeien uit en in dit besluit worden toegewezen aan de bevoegde entiteit zijn dus in hoofdzaak nieuwe taken.

D. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

Een directe impact op de lokale en provinciale besturen is niet te verwachten. Het besluit richt zich naar de rioolbeheerders, dus de partijen die verantwoordelijk zijn voor de invulling van de gemeentelijke saneringsverplichting. Zoals aangeven in de nota zijn gemeenten een belangrijke partner voor de rioolbeheerders net omwille van de eigen financiële inbreng die vaak noodzakelijk is om in een project de onderdelen te financieren die niet via de saneringsbijdrage /saneringsvergoeding hetzij de via subsidie kunnen gefinancierd worden. In het besluit wordt net daarom de opmaak van het meerjarenplan voor de gemeentelijk saneringsverplichting gekoppeld aan de gemeentelijk begrotingscyclus. Deze indirecte impact kan niet op voorhand worden ingeschat. Het besluit stuurt aan op afstemming tussen de rioolbeheerder en de gemeente om

ervoor te zorgen de financiële impact binnen de draagkracht van de gemeente blijft. Een zelfde dynamiek wordt ook verzekerd ten aanzien van andere beheerders van het openbaar domein.

4 VERDER TRAJECT

Dit voorontwerp van besluit zal na een principiële goedkeuring voorgelegd worden aan de bevoegde strategische adviesraden en later in het traject ter advies voorgelegd worden aan de Raad van State.

5 VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

- 1° haar principiële goedkeuring te geven aan het bijgaande voorontwerp van besluit van de Vlaamse Regering over de invulling van de gemeentelijke saneringsverplichting;
- 2° de Vlaamse minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme te gelasten over voornoemd voorontwerp van besluit het advies in te winnen van de SERV en MINA raden en van de VVSG, met het verzoek het advies mee te delen binnen een termijn van 30 kalenderdagen.

De Vlaamse minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme,

Zuhal DEMIR